

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach	2
VÝNIMOČNÁ OSOBNOSŤ SLOVENSKEJ VEDY	3
Tlač, Forbes (SK) - špeciál, 21. 10. 2021	
VÝNIMOČNÝ MLADÝ VEDEC DO 35 ROKOV	7
Tlač, Forbes (SK) - špeciál, 21. 10. 2021	
Tichá zlodejka kostí má sviatok. Do celosvetovej kampane sa zapája aj Slovensko	11
Online, mediweb.hnonline.sk, 20. 10. 2021, 17:30	
Matica slovenská vydala významnú monografiu Slovensko-maďarské storočie	12
Online, rebecca.sk, 20. 10. 2021, 9:26	
Pellegriniho vyjadrenie o nespolupráci s Ficom je politicko-marketingovým ťahom a má podľa politológa jasný cieľ	13
Online, egoodwill.sk, 19. 10. 2021, 12:36	
Fakulty a ústavy UPJŠ	14
Tichá zlodejka kostí má sviatok. Do celosvetovej kampane sa zapája aj Slovensko	15
Online, mediweb.hnonline.sk, 20. 10. 2021, 17:30	

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

VÝNIMOČNÁ OSOBNOSŤ SLOVENSKEJ VEDY

21. 10. 2021, Zdroj: **Forbes (SK) - špeciál**, Strán: 18, 19, 20, 21, 22, 23, Vydavateľ: **Barecz & Conrad Media**, Autor: **Tomáš**

Nejedlý, Sentiment: **Pozitívny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, UPJŠ**

Vytlačení: 14 486 ks GRP: 1,09 OTS: 0,01 AVE: 25739 Eur

Rubrika: NEXT • VÝNIMOČNÁ OSOBNOSŤ SLOVENSKEJ VEDY

Kategória oceňuje osobnosti, ktorých práca za posledných 10 rokov výnimočným spôsobom zviditeľnila slovenskú vedu v európskom alebo svetovom vedeckom priestore a má reálny alebo potenciálny presah aj do iných oblastí života slovenskej spoločnosti.

DOTERAJŠÍ LAUREÁTI

VÝNIMOČNÁ OSOBNOSŤ SLOVENSKEJ VEDY

Ján Tkáč

VÝSKUM VČASNEJ DIAGNOSTIKY RAKOVINY PROSTATY

Výsledkom jeho výskumu je jednoduchý, rýchly, bezbolestný a relatívne lacný spôsob odhalenia niektorých onkologických ochorení, predovšetkým rakoviny prostaty.

Fedor Šimkovic

JADROVÁ A SUBJADROVÁ FYZIKA

V rámci vedeckej činnosti sa zaoberá neutrínami, ktoré patria medzi najrozšírejšie elementárne častice vo vesmíre.

MOLEKULÁRNA BIOLÓGIA

IMRICH BARÁK

Prečo sa bunka rozhodne, že sa už nebude každých 20 minút deliť na dve rovnaké dcérske bunky? Ako dokáže vytvoriť spóru, ktorá vie prežiť milióny rokov bez živín, kyslíka, vody, znesie radiáciu aj extrémne teploty a potom vo vhodnom prostredí vyklíči za pár hodín?

Prečo má jednobunkový organizmus systém na vlastnú samovraždu a ako je možné naprogramovať choroboplodné organizmy, aby ničili samé seba? Podobné otázky si kladie molekulárny biológ Imrich Barák. Tím pod jeho vedením báda v oblasti mikrobiálnej genetiky, konkrétne fungovania buniek na úrovni DNA, RNA a najmä proteínov. Poznatky, ktoré prináša, sú cenné pre farmaceutické spoločnosti pri extrémne nákladnom vývoji nových antibiotík či pre vývoj vakcín, ktoré nie je potrebné pichnúť do tela, ale stačí ich užiť podobne ako tabletku. Medzi jeho najcennejšie zistenia patria odpovede na otázky, ako sa bunka dokáže rozdeliť presne v strede alebo v asymetrickej pozícii a tak, aby v každej dcérskej bunke ostal len jeden chromozóm.

Imrich Barák je absolventom jadrovej chémie na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave. Odboru chcel ostať verný, no osud to zariadil inak a namiesto katedry na alma mater sa „ocitol“ v Ústave molekulárnej biológie SAV.

Po roku 1989 odišiel na postdoktorandské štúdium do Spojených štátov, po dvoch rokoch sa aj s rodinou vrátil a postupne začal na Slovensku budovať vlastnú vedeckú skupinu. Pre nedostatok zdrojov na výskum okúsil náročné začiatky a viac ako doma pracoval v zahraničí, najmä v USA a Veľkej Británii. Ale nevzdal sa a situácia sa zlepšila, keď s kolegom z britskej University of York dostali vedecký grant z The Wellcome Trust, ktorý sa im následne podarilo získať ešte dvakrát.

Financie umožnili Barákovi pustiť sa do výskumu na úrovni, na ktorú bol zvyknutý zo zahraničia a postupne získavať aj ďalšie nové projekty s primeraným financovaním z európskych rámcových programov či zo švajčiarskej grantovej agentúry. Pôsobil ako hosťujúci profesor na univerzitách EPFL vo Švajčiarsku a v Cagliari v Taliansku. Aktuálne vedie Oddelenie mikrobiálnej genetiky v Ústave molekulárnej biológie SAV. Imrich Barák získal dvakrát ocenenie Vedec roka SR, a to v roku 2020 a 2001. V roku 2016 sa stal Osobnosťou vedy a techniky v rámci Ceny za vedu a techniku.

K pracovnej pohode mu pomáha čas strávený s rodinou a priateľmi a nezaspí bez dobrej knihy. Okrem toho sa venuje aj športu. V minulosti veľa hrával futbal, ale aj hokej, ktoré v poslednom čase vymenil za stolný tenis a plážový volejbal.

AKÉHO VEĽKÉHO ZLOMOVÉHO MOMENTU BY STE SA CHCELI DOŽIŤ?

Príroda nie je čierna alebo biela, je rozptýlená v pestrej škále na rôzne stupne šedej. Najväčší míľnik, ktorého by som sa chcel dožiť, je, aby som nemusel vidieť spoločnosť rozdelenú na čierne-biele tábory.

ČO JE PODĽA VÁS SPOLOČENSKY DÔLEŽITÁ TÉMA VO VAŠEJ OBLASTI?

Veda ide rýchlo dopredu a spoločnosť to tempo nedokáže absorbovať. Aj preto, že klesá kvalita vzdelania. Dostávame sa preto do situácií, kedy sa na internete šíria nepravdy a bludy, ktoré hlásajú ľudia bez dostatočného vzdelania a mnohí to preberajú.

MATERIÁLOVÁ FYZIKA

JÁN DUSZA

Priemysel má vedca Jána Duszu veľmi rád. Výskum, ktorému sa venuje, totiž umožňuje, aby svetlo sveta uzreli kvalitnejšie lopatky plynových turbín, ventily spaľovacích motorov, guľôčkové ložiská, solárne články, filtre ovzdušia a vôd či liečivá s postupným uvoľňovaním.

Ján Dusza totiž celý život skúma a vyvíja keramické materiály a kompozity a patrí k zakladateľom tejto disciplíny na Slovensku.

Keramické materiály sú vďaka svojim vlastnostiam vhodné na využitie v extrémnych podmienkach vysokých teplôt, mechanického namáhania či agresívneho prostredia. Keramické nanovlákná zase kombinujú vynikajúce elektrické, magnetické, optické i teplotné vlastnosti s nízkou hmotnosťou, čo je opäť využiteľné v mnohých oblastiach priemyslu.

V posledných rokoch sa Ján Dusza s kolegami zameriava aj na tzv. ultra vysokoteplotné keramické materiály, vysokoentropické keramické systémy a mikro-nano vlákna, ktoré nachádzajú využitie aj pri výrobe vodíka.

Rodák z Gemera pochádza z roľníckej rodiny, no vďaka strýkovi sa dostal k štúdiu fyziky v Budapešti. V štúdiu potom pokračoval na Slovensku - na Hutníckej fakulte Technickej univerzity v Košiciach, ktorej ostal verný až do svojej profesúry.

Krátko po roku 1989 vedeckú kariéru Jána Duszu významne ovplyvnil pobyt v Inštitúte Maxa Plancka v Štutgarte. Na jednom z najlepších pracovísk na svete pre výskum v oblasti progresívnych keramických materiálov sa spriatelil a nadviazal spoluprácu so svetovými expertmi v tejto oblasti.

Od roku 1977 pôsobí Dusza v Ústave materiálového výskumu SAV v Košiciach, kde si prešiel rôznymi pozíciami od doktoranda po vedúceho výskumného centra progresívnych materiálov a technológií PROMATECH.

Toto košické centrum produkuje výsledky na svetovej úrovni a početné publikácie s tisíckami citácií. Pred niekoľkými rokmi medzi prvými na svete uverejnili články o príprave a vlastnostiach vysokoentropických karbidov.

Za svoje vedecko-výskumné a pedagogické aktivity získal Ján Dusza uznanie ako akademik Učenej spoločnosti Slovenska, od Maďarskej akadémie vied aj od World Academy of Ceramics. Je čestným občanom mesta Tornaľa a v roku 2017 bol uvedený do Siene slávy v rámci ocenenia Košičan roka.

V mladosti Ján Dusza veľa aktívne športoval a dokonca pôsobil aj ako dídžej. Láska k športu a hudbe mu ostala aj doteraz, no svoj voľný čas venuje už najmä vnučke a záhrade.

AKÉHO VEĽKÉHO ZLOMOVÉHO MOMENTU BY STE SA CHCELI DOŽIŤ?

Napríklad aby ultra vysokoteplotné keramické materiály, na ktorých vývoji sa podieľame, prispeli k tomu, aby let z NY do Londýna trval hodinu a pol, aby sa aj našim pričinením vyrábalo viac zeleného vodíka na ostrovoch z vôd oceánov.

ČO JE PODĽA VÁS SPOLOČENSKY DÔLEŽITÁ TÉMA VO VAŠEJ OBLASTI?

Synergia medzi inováciou a jej využitím. Verejnosť považuje základný výskum za zbytočný, pretože neprináša zisk. Nezabúdajme však, že všetko okolo nás, okrem prírody, je tu aj vďaka základnému výskumu.

TEORETICKÁ FYZIKA

MARTIN GMTIRA

Nedá sa to pochopiť (hneď), ale dá sa to vypočítať. To je motto, s ktorým teoretický fyzik Martin Gmitra sadá k supervýkonným počítačom, aby skúmal pevné látky na úrovni atómov.

Pomocou teórie a počítačových programov dokáže zrátať vlastnosti materiálov, namodelovať zmenu usporiadania ich atómov a s takto upravenými tzv. kvantovými materiálmi experimentovať a simulovať, ako sa budú správať.

A keďže sme v kvantovej fyzike – tak ako je Schrödingerova mačka v krabici súčasne živá aj mŕtva –, tak aj Gmitrov kvantový materiál môže vykazovať súčasne dve úplne odlišné vlastnosti. Vnútri sa správa ako izolant, ale na povrchu, vďaka inému usporiadaniu atómov v tenučkej povrchovej vrstve, vedie prúd, a to navyše bez odporu.

Načo je to dobré? V budúcnosti sa taký materiál môže stať základom pre novú generáciu elektroniky s minimálnou spotrebou energie.

Najväčší prínos týchto materiálov 21. storočia však Gmitra vidí v informačných technológiách. Nové poznatky zo štúdia kvantových materiálov posúvajú vedcov bližšie k zostrojeniu kvantového počítača, ktorý dokáže rátať s rádovo vyššími rýchlosťami, ako umožňujú súčasné technológie. A tento prielom má potenciál skokovo posunúť možnosti civilizácie na oveľa vyššiu úroveň.

Martin Gmitra vyštudoval fyziku na Prírodovedeckej fakulte **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**. Po obhájení dizertačnej práce odišiel v rámci programu výcviku mladých vedcov Research Training Network do Prahy na Akadémiu vied Českej republiky a odtiaľ do Poľska na univerzitu v Poznani.

Následne na jedenásť rokov zakotvil v Nemecku na univerzite v Regensburgu, kde sa vypracoval na experta v oblasti elektrónových štruktúr atomárne tenkých materiálov a na výpočty pomocou teórie funkcionálu hustoty.

Práca v zahraničí mu umožnila spolupracovať so svetovými kapacitami vo fyzike, napríklad s Jaroslavom Fabianom či nobelistom Albertom Fertom.

Na Slovensko sa vrátil aj vďaka podpornej schéme ministerstva školstva Návraty. Aktuálne pôsobí ako výskumný pracovník v Ústave fyzikálnych vied **UPJŠ** v Košiciach.

Voľného času nemá Martin Gmitra veľa, ale ak sa nejaký nájde, rád ho trávi prácou v záhrade. Nedá dopustiť na pocit, keď si z krika môže odtrhnúť a zjesť voňavú, vlastnoručne dopestovanú paradajku.

AKÉHO VELKÉHO ZLOMOVÉHO MOMENTU BY STE SA CHCELI DOŽIŤ?

Existencie kvantových počítačov. Keď raz budú fungovať, pomôžu hľadať nové liečivá a zvládnu simulácie komplexných javov – fyzikálnych procesov a chemických reakcií, ale tiež simulácie systémov, ktorým sa venujú spoločenské vedy, napríklad migrácie.

ČO JE PODĽA VÁS SPOLOČENSKY DÔLEŽITÁ TÉMA VO VAŠEJ OBLASTI?

Personálne poddimenzovanie základného výskumu. Sme na prahu druhej kvantovej revolúcie a budeme potrebovať ľudí, ktorí budú vedieť obsluhovať zložité systémy kvantových počítačov.

BIOCHÉMIA

KATARÍNA MIKUŠOVÁ

Tuberkulóza je infekčné ochorenie, ktoré si vyžiadalo najviac obetí v histórii ľudstva. Aj v 21. storočí zabije každoročne takmer 1,5 milióna ľudí. U nás usmrť asi dvesto ľudí za rok. Biochemička Katarína Mikušová sa snaží nájsť slabiny v stavbe bunkovej steny tohto bacila.

Práve bunkový obal poskytuje patogénnym mykobaktériám účinnú ochranu voči pôsobeniu imunitného systému ľudského hostiteľa a aj bežných antibiotík.

Vďaka pochopeniu procesov, ktoré vedú k vybudovaniu tejto odolnej a zložitej bunkovej hradby, sa slovenskej vedkyňi a jej tímu podarilo prispieť k vývoju nového liečiva na smrteľný bacil *Mycobacterium tuberculosis*. Aktuálne je v druhej fáze klinického vývoja.

Liečba tuberkulózy je aj v období modernej medicíny psychicky aj fyzicky veľmi náročná. Trvá pol roka, pričom dva mesiace pacient užíva štyri druhy antituberkulotík a ďalšie štyri mesiace dva druhy. Ak to pacient nevydrží a lieky vysadí, pretože sa cíti lepšie alebo z nedostatku disciplíny, uškodí sebe a baktérii pomôže vo vývoji k odolnejším kmeňom.

Tajomstvá, ktoré odhaľovali biológia a chémia, bavili Katarínu Mikušovú od malička. Na ich štúdium si vybrala Prírodovedeckú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave. V roku 1992 odišla s dvomi deťmi do Spojených štátov za manželom, ktorý tam dostal ponuku vedecky pracovať.

Bez biochémie však dlho nevydržala a nastúpila do vedeckej skupiny, ktorá sa zaoberala mykobaktériami. Skvele fungujúci tím a zvláštne mikroorganizmy ju chytili za srdce, a tak v skúmaní týchto bacilov pokračovala aj po návrate domov – na svojej alma mater, s pravidelnými pracovnými návratmi do USA.

Na Katedre biochémie Prírodovedeckej fakulty UK sa jej postupne podarilo vybudovať špecializované laboratórium a s pomocou študentky a neskôr kolegyně Jany Kordulákovéj mu získali renomé aj v zahraničí. V roku 2006 ich prizvali do medzinárodného konzorcia zameraného na vývoj liečiv proti tuberkulóze.

Snom Kataríny Mikušovej, finalistky v kategórii Výnimočná osobnosť slovenskej vedy, je prispieť k tomu, aby sa svet bez tuberkulózy jedného dňa stal skutočnosťou.

Od práce si Katarína Mikušová veľmi dobre oddýchne na záhrade, pri plávaní alebo na lyžiach, v čom vidí okrem športového aj estetický zážitok.

Rada si prečíta dobrú knižku a venuje sa rodine, hlavne svojej šesťročnej vnučke. V posledných mesiacoch si jej pozornosť žiada aj psík, ktorého si s manželom zaobstarali.

AKÉHO VEĽKÉHO ZLOMOVÉHO MOMENTU BY STE SA CHCELI DOŽIŤ?

Keby sa podarilo skrátiť liečbu tuberkulózy aspoň na jeden mesiac.

ČO JE PODĽA VÁS SPOLOČENSKY DÔLEŽITÁ TÉMA VO VAŠEJ OBLASTI?

Hrozba silnejúcej antimikrobiálnej rezistencie. V jej dôsledku umiera ročne 700-tisíc ľudí a predpokladá sa, že nepotrvá dlho a budú to milióny obetí za rok. Rezistencia rastie nielen v prípade ochorení spôsobených baktériami, ale aj vírusmi, patogénnymi hubami a parazitmi. WHO sa už tejto hrozbe venuje vo vyhláseniach, ale podpora, napríklad vo vývoji nových liečiv, je nedostatočná.

MOLEKULÁRNA FYZIOLÓGIA

JOZEF UKROPEC

Ak ste otužilce, to posledné, čo si prajete po vyplávaní z ľadovej rieky, je naťahovať sa s vedcami. Keď teda uvidíte na brehu molekulárneho fyziológa Jozefa Ukropca, plávajte radšej o kus ďalej. Pravdepodobne vás začne nahovárať, aby ste si nechali vziať vzorku krvi.

Ovzorku navyše požiada s neuveriteľnou historkou, že chce vedieť, o čom sa rozprávajú váš tuk a svaly. Ukropec sa totiž venuje integrovanej fyziológii a patofyziológii. Na molekulárnej úrovni skúma, ako sa navzájom ovplyvňujú a komunikujú bunky, tkanivá a orgány, a to najmä v energeticky hraničných situáciách – v čase hladovania, po „naprataní sa“ sladkosťami či v mrazivých teplotách. Skúma tiež, ako sa tieto deje u ľudí menia adaptáciou, napríklad športovým tréningom alebo tiež vekom, a počas ochorenia – cukrovky či obezity.

Predmetom jeho bádania sú najmä kostrový sval a mozog ako najväčší žrúti energie v tele a jej dodávateľ a zásobáreň – tukové tkanivo. Keďže žiadna bunka ani orgán neexistujú samostatne a navzájom komunikujú, Ukropec sa snaží popísať, ako táto konverzácia prebieha. A darí sa mu.

Vďaka výsledkom jeho výskumu lekári a terapeuti vedia viac o tom, ako a prečo pohyb pomáha pacientom s Parkinsonovou chorobou zlepšiť priestorovú orientáciu či kognitívne schopnosti, pacientom so zápalovými ochoreniami svalov zase svalovú silu a vytrvalosť, alebo v prípade onkologických pacientov zmierniť toxické dôsledky chemoterapie. Ukropec je spoluautorom preventívnych a liečebných postupov pre pacientov.

Absolvoval štúdium farmácie na Univerzite Komenského v Bratislave. Neskôr dostal ponuku pracovať v Ústave experimentálnej endokrinológie SAV v Bratislave, kde prepadol štúdiu vlastností hnedého tukového tkaniva. Počas doktorandského štúdia v nórskom Osle a následne v Pennington Biomedical Research Center v Baton Rouge v Louisiane bádala, ako v tomto tuku vzniká teplo. So šesťročnou dcérkou a s manželkou, lekárkou a vedkyňou, sa však rozhodli vrátiť a pokračovať vo vedeckej práci na Slovensku.

V súčasnosti vedie Oddelenie výskumu porúch metabolizmu na Ústave experimentálnej endokrinológie Biomedicínskeho centra SAV v Bratislave. V Centre výskumu pohybovej aktivity, ktoré založila a vedie jeho manželka, sú schopní dlhodobo monitorovať vplyv cvičenia na zdatnosť, metabolizmus či pamäť seniorov.

S manželkou pravidelne behávajú Národný beh Devín – Bratislava a absolvovali aj niekoľko polmaratónov. Ročne odbehnú asi 1 200 kilometrov. Ukropec sa venuje aj rodine, psovi a záhrade, cestovaniu a online štúdiu cudzích jazykov. Má rád divadlo, dobrú knihu a historické podcasty.

AKÉHO VEĽKÉHO ZLOMOVÉHO MOMENTU BY STE SA CHCELI DOŽIŤ?

Keď nájdeme integrujúci, univerzálne použiteľný elixír metabolického zdravia. Bude to niečo, čo sa nám do žíl uvoľňuje pri cvičení, aj keď cvičenie to celkom iste nenahradí.

ČO JE PODĽA VÁS SPOLOČENSKY DÔLEŽITÁ, ALE PREHĽADANÁ TÉMA VO VAŠEJ OBLASTI?

Pohyb je liek, ktorý je možné využiť na prevenciu a liečbu mnohých chronických ochorení vrátane cukrovky 2. typu, neurodegeneratívnych či nádorových ochorení. Mnohí – lekári, tréneri a pacienti – sú na „cvičenie na predpis“ už pripravení.

Autor: TOMÁŠ NEJEDLÝ FOTO: LINDA KISKOVÁ BOHUŠOVÁ

VÝNIMOČNÝ MLADÝ VEDEC DO 35 ROKOV [↗](#)

21. 10. 2021, Zdroj: **Forbes (SK) - špeciál**, Strán: 24, 25, 26, 27, 28, 29, Vydavateľ: **Barecz & Conrad Media**, Autor: **Peter**

Apolen, Sentiment: **Pozitívny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, UPJŠ**

Vytlačení: 14 486 ks GRP: 1,09 OTS: 0,01 AVE: 25739 Eur

Rubrika: NEXT • VÝNIMOČNÝ MLADÝ VEDEC DO 35 ROKOV

Kategória oceňuje mladých vedeckých pracovníkov do 35 rokov, ktorých pôsobenie možno označiť za výnimočne prínosné pre slovenský vedecký priestor a majú veľký potenciál do budúcnosti.

DOTERAJŠÍ LAUREÁTI

VÝNIMOČNÝ MLADÝ VEDEC DO 35 ROKOV

Lubomíra Tóthová

VÝSKUM VYUŽITIA SLÍN V DIAGNOSTIKE CHORÔB

Skúma, ako sa sliny dajú využiť v skorej neinvazívnej diagnostike rôznych chorôb a rieši aj poruchy obličiek pri infekcii močových ciest.

Tamás Csanádi

VÝVIN ŠTRUKTURÁLNEJ KERAMIKY

Skúma deformačné správanie keramiky v mikro/nano škále s cieľom vyvinúť novú pokročilú štruktúrnu keramiku s vylepšenou plasticitou.

ENVIROMENTÁLNA MECHANOCÉMIA

MATEJ BALÁŽ

Veda nie je len o vývoji nových liekov či projektoch s okamžitým výstupom do praxe. Niekedy sa vedci zaoberajú témami, ktoré na prvý pohľad nie sú pre laickú verejnosť dôležité, no na získaných výsledkoch potom môžu stavať ďalší experti. Ide o základný výskum.

Práve takému sa venuje Matej Baláž, ktorý získal ocenenie Vedec roka 2018 v kategórii Mladý vedecký pracovník. Vedci pôsobiaci v základnom výskume produkujú základné idey a následne overujú, či je možné tieto nápady zrealizovať v laboratórnom prostredí. Priemyselné využitie je už ďalší krok, ktorým sa zaoberajú iné subjekty. Doktor Baláž má skúsenosti aj s takouto formou spolupráce.

Ústav geotechniky Slovenskej akadémie vied (konkrétne Oddelenie mechanochemie), na ktorom Baláž pôsobí, oslovila japonská firma, ktorá si všimla, že potrebnú zlúčeninu vedľa v Košiciach veľmi efektívne pripraviť mletím. Zmieša sa cín so sírou a veľmi rýchlo vzniknú častice sulfidu cínateho s rozmermi, ktoré sú vhodné na aplikáciu.

Na Slovensku túto technológiu vyskúšali v laboratórnych podmienkach a potom zdokonalili v spolupráci s technickou univerzitou v nemeckom Clausthale. „Následne si Japonci zaobstarali obrovský mlyn, ktorý pracuje v priemyselných rozmeroch, a prebrali naše vedomosti,“ hovorí Baláž. Závod, ktorý túto technológiu využíva, už v Japonsku úspešne funguje.

Mladý vedec pôsobí v odvetví mechanochemie. Ide o alternatívu voči tradičnej roztokovej chémii, kedy sa chemické reakcie uskutočňujú v tuhej fáze. Namiesto externého zahrievania či tlaku sa systému dodáva mechanická energia formou mletia. Ďalšou environmentálnou výhodou je absencia organických rozpúšťadiel. Vzťah k vede zdedil po otcovi, profesorovi Petrovi Balážovi, ktorý pôsobí v rovnakom odvetví.

Študoval na Katedre organickej chémie na **Univerzite Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**. Jeho diplomová práca bola zameraná na organickú syntézu zlúčenín s protirakovinovými účinkami. Až na Slovenskej akadémii vied prešiel k materiálovým vedám.

„Snažím sa prezentovať mechanochémiu ako širokospektrálnu metódu použiteľnú na rôzne veci. Nejdem do hĺbky jedného procesu, ale skôr ukazujem, na čo všetko sa dá využiť,“ hovorí. Jeho motiváciou do budúcnosti je dostať mechanochémiu ako predmet na univerzitu, aby o nej vedeli budúce generácie, ale aj širšia verejnosť.

Táto vedná disciplína sa využíva aj pri spracovaní odpadu. Doktor Baláž na túto tému tento rok publikoval viac ako 600-stranovú monografiu. Je o spracovaní rôznych druhov odpadu pomocou mletia.

ČO VÁS BAVÍ VO VOĽNOM ČASE?

Som športovec telom aj dušou. Šport je tak trochu paralela k vede. Najviac sa venujem tenisu, k čomu ma tiež priviedol otec. Hrávam ho od piatich rokov a väčšinou sa mi podarí dostať do prvej stovky registrovaných hráčov na Slovensku. Viem hrať aj na gitare. A zaujíma

ma rodinná história a rodokmeň. To je celkom časovo náročná vec, prehrabávať sa v starých zdrojoch. No dá sa dopátrať k zaujímavým veciam. No predovšetkým mám dve malé deti, takže hneď ako prídem domov, musím hodiť vedu za hlavu a okamžite sa zapojiť do kolotoča hier a domácich prác.

POLYMÉRNE KOMPOZITNÉ MATERIÁLY

MÁRIA KOVÁČOVÁ

Je spoluautorkou európskeho patentu a slovenského úžitkového vzoru. Výsledkom vedeckej práce Márie Kováčovej je napríklad aj možnosť vytvárať unikátne antibakteriálne katétre.

Hlavným ťažiskom jej vedeckej práce sú antibakteriálne polymérne materiály, ktorým sa venovala už aj počas doktorandského štúdia a v dizertačnej práci. Ide o kompozitné materiály pozostávajúce z polyméru a plniva – hydrofóbných uhlíkových kvantových bodiek. Na prípravu takýchto antibakteriálnych nanokompozitov sa výskumníkom podarilo získať európsky patent. Využitie takto upravených polymérov s antibakteriálnym účinkom je široké. Možno ich nanášať na povrchy ako steny, podlahy alebo okná, napríklad v nemocniciach či verejnej doprave, no dajú sa z nich vyrobiť aj medicínske nástroje a pomôcky. „Veľkou výhodou týchto materiálov je, že ich antibakteriálny účinok sa dá úplne ovládať bežným modrým LED svetlom,“ hovorí vedkyňa.

Druhou témou, ktorej sa venuje, je inovatívny materiál pre 3D tlač. Ten bol vyvinutý v Ústave polymérov SAV v spolupráci so slovenskou firmou Mymedia. Na toto riešenie sa autorom podarilo získať slovenský úžitkový vzor. Materiál bol vyvíjaný hlavne pre jeho aplikáciu na veľkú stavebnú 3D tlačiareň, nakoľko je veľmi ľahký (šesťmetrové 3D tlačové rameno má vďaka tomu iba 250 kg), pevný (dosahuje približne pevnosť bezpečnostnej stavebnej prilby) a pružný (trikrát pružnejší ako oceľ). Zároveň je odolný aj voči vesmírnemu žiareniu, a preto je vhodný aj pre aplikácie v kozme. V neposlednom rade je ekologický, keďže základná matrica je z recyklovaného polyméru PET-G.

Na gymnáziu zvažovala štúdium medicíny alebo biológie a chémie. Nakoniec sa rozhodla pre druhú možnosť, teda štúdium biológie a chémie na UKF v Nitre. Po skončení univerzity sa dostala k manažmentu. Pôsobila ako manažérka v Slovenskej akadémii vied, kde mala na starosti transfer technológií a ochranu duševného vlastníctva. Realizovala tak prepojenie medzi vedcami a priemyslom.

„Chýbal mi však kontakt s laboratóriom. Potrebovala som vidieť hmotný výsledok svojej práce. Skončila som s manažmentom a zamestnala sa v Ústave polymérov SAV. Vtedy sa začala moja vedecká kariéra,“ približuje vedkyňa.

Autorsky sa podieľala na viacerých vedeckých publikáciách a má výborný citačný ohlas aj v zahraničí. Počas doktorandského štúdia absolvovala stáž v Zlíne v Centre polymérnych systémov Univerzity Tomáše Bati a v Srbsku na Vinča Institute of Nuclear Sciences University of Belgrade.

ČO ROBÍTE VO VOĽNOM ČASE?

Mojím najväčším hobby je cestovanie. Zaujíma ma tiež ekológia a ochrana životného prostredia.

Učím ľudí, ako správne separovať odpad – tým viem „otravovať“ ostatných aj hodiny. Keďže robím s polymérmi, beriem ako svoju povinnosť vysvetľovať, ako ekologicky narábať s plastami. Medzi moje ďalšie záľuby patrí čítanie kníh, najmä žánrer fantasy a horor, pozeranie filmov a počítačové hry.

BIOMEDICÍNA

PAVOL MIKOLKA

Je známe, že Covid-19 spôsobuje trvalé poškodenie pľúc. Znižuje ich schopnosť dýchať. Aj to, ako takýmto pacientom pomôcť, skúma vedec Pavol Mikolka.

Mladý vedec sa venuje experimentálnej respirológii. V rámci nej skúma poškodenie látky nachádzajúcej sa v pľúcach s názvom surfaktant, bez ktorej by sme nemohli dýchať. Naše pľúca ju potrebujú, aby sme dokázali otvoriť pľúcne mechúrky a nadýchnuť sa.

Nedostatok pľúcneho surfaktantu spôsobuje tzv. syndróm respiračnej tiesne, ktorým trpia predčasne narodené deti. Táto látka sa im totiž pred 30. týždňom vnútro maternicového vývoja ešte netvorí, a preto nedokážu po narodení dýchať. K znefunkčneniu surfaktantu dochádza aj u dospelých po aspirácii žalúdočného obsahu alebo pri pneumónii.

Surfaktant však môže byť poškodený aj vírusovým ochorením Covid-19. Vírus vstupuje do tela práve cez bunky, ktoré v pľúcach túto látku produkujú. Výsledkom je zápal pľúc, neschopnosť tvoriť surfaktant a s tým spojené problémy s dýchaním.

Pľúcny surfaktant sa nedá ničím nahradiť. Ako liečba sa doteraz podával živočíšny surfaktant získavaný náročnými technikami z pľúc ošipáných či hovädzieho dobytká. Terapia sa používa od 70. rokov minulého storočia dodnes. Je však veľmi nákladná. Čiastočne zaberá

aj pri liečbe Covidu-19, no dospelé pľúca sú omnoho väčšie ako pľúca novorodencov, a preto je táto terapia finančne náročná. Aj preto sa exogénny surfaktant začal vyrábať synteticky. Takto môžeme mať potenciálnu a dostupnú alternatívu veľkého množstva surfaktantu za primeranú cenu. Práve týmto sa zaoberá Pavol Mikolka.

„Náš tím modeluje ochorenia, ktoré súvisia s poškodením pľúcneho surfaktantu. V experimentálnych podmienkach akútneho poškodenia pľúc testujeme funkčnosť a odolnosť syntetických surfaktantov a ich vplyv na dýchanie,“ hovorí.

Výsledkom by podľa neho mohli byť bezpečnejšie a dostupnejšie preparáty surfaktantov, čo by terapiu sprístupnilo väčšiemu počtu pacientov.

Pavol Mikolka pôsobí v Martinskom centre pre biomedicínu ako vedúci laboratória. Študoval v Brne na Masarykovej univerzite. Doktorát získal v Martine a počas neho absolvoval stáž na Medicínskej univerzite vo Viedni, kde pôsobil v laboratóriu zameranom na astmu. Ďalšie štúdium absolvoval na Karolinska Institutet vo Švédsku, kde začal skúmať syntetické alternatívy surfaktantu a ich testovaním sa zaoberá dodnes.

ČO ROBÍTE VO VOĽNOM ČASE?

Mám tri malé deti, takže všetok svoj voľný čas venujem im a rodine. Chodíme spolu na výlety, hlavne do prírody. Aby som bol schopný zvládnuť rodinu a prácu, potrebujem fyzickú aktivitu. Mentálnym relaxom je pre mňa behanie dva- až trikrát týždenne. Okrem toho rád čítam knihy.

ELEKTROCHEMICKÉ SENZORY

IVANA ŠIŠOLÁKOVÁ

Pandémia vytvorila mnohým vedcom príležitosť ukázať, čo v nich je. Viacerí prišli s objavmi, ktoré si nová situácia vyžiadala. Ivana Šišoláková na Univerzite Pavla Jozefa Šafárika napríklad pracuje na vývoji elektrochemickej diagnostiky Covidu-19.

Už

na doktorandskom štúdiu sa začala zaoberať vývojom elektrochemických senzorov na diagnostiku ochorení, najmä na stanovenie inzulínu. Cieľom je vytvoriť lacný a efektívny spôsob testovania, ktorý by znížil finančné nároky, ktoré si v súčasnosti diabetes vyžaduje. Patrí totiž medzi najrozšírenejšie a finančne najnákladnejšie ochorenia.

Po prepuknutí pandémie sa jej tím rozhodol skúsenosti využiť vo vývoji nového elektrochemického senzora pre diagnostiku vírusových ochorení, primárne Covidu-19.

Senzor je založený na tom, že na jeho povrchu sa nachádza biologická zložka, ktorú vyvíja Ústav biologických a ekologických vied na **UPJŠ**. Táto zložka interaguje s vírusom. Senzor sa pomocou prenosného zariadenia pripája do mobilu, tabletu alebo počítača. „Sledujeme zmenu elektrického prúdu v závislosti od toho, ako sa oxiduje naviazaná zložka,“ hovorí Ivana Šišoláková.

Veľkou výhodou je podľa nej to, že z výšky prúdového maxima sa dá aj kvantitatívne stanoviť, ako veľkú vírusovú nálož v tele človek má. Ďalšou výhodou je, že tieto testy sú veľmi rýchle a presné. Vyhodnotenie trvá najviac tridsať sekúnd a presnosť vysoko prevyšuje antigénové testovanie.

Tím programátorov teraz pracuje na mobilnej aplikácii, ktorá by vyhodnotila, či je pacient pozitívny, alebo negatívny. Projekt sa končí v decembri tohto roka, kedy by mala byť technológia pripravená a otestovaná, aby mohla byť patentovaná a komerčne dostupná.

„Počas pandémie si spoločnosť uvedomila, že nie je dobré vedu zanedbávať. A hoci na Slovensku možno nemáme také prístrojové vybavenie ako v zahraničí a veda je u nás podfinancovaná, tak máme šikovných vedcov, čo sa teraz ukázalo,“ približuje Šišoláková.

Pôvodne sa vedecky chcela venovať farmácii, no počas dňa otvorených dverí na katedre fyzikálnej chémie ju oslovila chémia. Absolvovala stáž v Nemecku, počas magisterského štúdia začala spolupracovať na vývoji senzorov s Masarykovou univerzitou v Brne. Dnes pôsobí na Katedre fyzikálnej chémie **UPJŠ** v Košiciach ako postdoktorandka.

ČO ROBÍTE VO VOĽNOM ČASE?

Mám veľmi rada Slovensko, jeho hory a lezenie. Pre mňa je asi najväčší relax v horách. Mám prechodené všetky dostupné štíty v Tatrách a keďže sme s manželom pochodili veľa, no chýbal nám spoločník, tak som si v lete splnila sen a kúpila si šteniatko samojeda. To mi momentálne berie všetok voľný čas.

MERACIA TECHNIKA

LADISLAV VALKOVIČ

Na diagnostiku a liečbu ochorení sú potrebné spoľahlivé metódy merania. Vedci a lekári potrebujú vidieť, ako sa ľudské orgány správajú počas choroby a ako reagujú na liečbu. Presne tým sa zaoberá profesor Ladislav Valkovič.

Vo

svojej vedeckej práci pracuje na vývoji neinvazívnych metód merania metabolizmu tkanív prostredníctvom magnetickej rezonancie.

Lekári pomocou magnetickej rezonancie bežne získavajú množstvo obrázkov vnútra tela pacienta, na ktorých sa snažia identifikovať prípadné zmeny fungovania orgánov. Napríklad pri niektorých srdcovocievnych ochoreniach sa mení anatómia srdca, pri vysokom krvnom tlaku steny srdca často hrubnú, aby tento tlak vydržali. Pri znížení schopnosti vypustiť krv srdce narastie, aby dokázalo vytlačiť dostatočné množstvo krvi.

K takýmto zmenám často dochádza až ako odpoveď na zmeny v bunkovom metabolizme. Valkovič pracuje na vývoji metód odhalenia týchto metabolických zmien dostatočne včas. Lekári by v takom prípade mohli začať s liečbou skôr, ako dôjde k štrukturálnym zmenám, kedy už býva často neskoro.

Valkovič študoval na osemročnom gymnáziu v Žiline. Pokračoval na Žilinskej univerzite, odbor Biomedicínske inžinierstvo. Cestu k magnetickej rezonancii si našiel počas diplomovej práce. Získal grant od Nadácie Tatra Banky, vďaka ktorému mohol túto tému rozvíjať na prestížnom pracovisku magnetickej rezonancie vo Viedni.

Pokračoval doktorandským štúdiom na Ústave merania SAV. Počas neho získal grant od nadácie SPP pre výskumný projekt v Zürichu. Vyvinul tu techniku na zvýšenie kvality merania metabolizmu pečene pomocou sledovania pohybu bránice pri dýchaní počas všetkých fáz merania.

Po ukončení doktorátu získal grant od nadácie rakúskej národnej banky na vývoj metód sledovania metabolizmu svalov. Vďaka skúsenostiam získaným pri tejto práci sa zaradil medzi expertov v tejto oblasti. Neskôr sa mu naskytla príležitosť presedlať na projekt venovaný metabolizmu srdca na Univerzite v Oxforde. Tu pôsobí aj dnes, kde vedie skupinu vedcov zameranú na meranie metabolizmu v srdci i mimo neho.

Za svoju prácu získal niekoľko ocenení, napríklad Cenu Slovenskej akadémie vied pre mladý vedecký kolektív alebo Cenu Lekárskej Univerzity vo Viedni. Nedávno získal titul associate professor na Oxfordskej univerzite.

ČO ROBÍTE VO VOĽNOM ČASE?

Medzi moje hobby patrí cestovanie, knihy a moja rodina. Zo športov som sa dlho venoval spoločenskému tancu, no žiaľ, už si na to nájdem čas len veľmi ojedinele. Na cestovaní ma fascinuje to, čo na mojej práci, čiže bádanie a objavovanie niečoho nového. Vďaka mojej vedeckej kariére mám možnosť cestovať na medzinárodné konferencie a pritom spoznávať tamojšiu prírodu a kultúru. Pri knihách, naopak, vypínam, nechávam moju myseľ plynúť s dejom a venovať sa niečomu úplne inému. Vždy spím lepšie, ak si večer prečítam aspoň pár strán.

Autor: PETER APOLEN FOTO: LINDA KISKOVA BOHUŠOVÁ

Tichá zlodejka kostí má sviatok. Do celosvetovej kampane sa zapája aj Slovensko [🔗](#)

📅 20. 10. 2021, 17:30, Zdroj: mediweb.hnonline.sk 📄 Vydavateľ: MAFRA Slovakia, a.s., Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Užívateľov za deň: 1.1 tis. GRP: 0,02 OTS: 0,00 AVE: 184 Eur

Dnes (20. októbra) si pripomíname Svetový deň osteoporózy. Povedomie o tomto ochorení zvyšujeme aj u nás.

Do celosvetovej kampane Svetového dňa osteoporózy, ktorý vyhlásila 20. októbra Medzinárodná nadácia osteoporózy sa pravidelne zapája aj Slovensko prostredníctvom Spoločnosti pre osteoporózu a metabolické ochorenia kostí (SOMOK), s cieľom zvyšovať povedomie o tomto ochorení, jeho prevencii, diagnostike a liečbe. Informovala o tom Univerzitná nemocnica L. Pasteura Košice.

Ako uviedol zástupca prednostu Kliniky ortopedie a traumatológie pohybového ústrojenstva Univerzitnej nemocnice L. Pasteura (UNLP) a Lekárskej fakulty **UPJŠ** v Košiciach Vladimír Filip, pacienti k nim prichádzajú s rôznymi štádiami ochorenia kostí.

„Súčasťou vyšetrenia je zhodnotenie rutinných a špecializovaných vyšetrovacích metód a osteodenzitometrického vyšetrenia skeletu, ktoré indikuje po splnení indikačných kritérií lekár. Cieľom liečby osteoporózy je predovšetkým redukcia rizika fraktúry,“ dodal.

Nefarmakologický manažment osteoporózy predstavuje, podľa neho, základ všetkých preventívnych i terapeutických prístupov.

„K dispozícii je široké spektrum liekov, ktoré majú osteoresorpčný a osteoanabolický efekt. Nevyhnutnosťou je vybrať pre pacienta optimálnu, dobre tolerovanú a bezpečnú formu terapie. Pacienti sú po diagnostike a liečbe osteoporózy pravidelne dispenzarizovaní a kontrolovaní účinnosti terapie. Pri adekvátnej komplexnej liečbe je preukázané znížené riziko fraktúry,“ ozrejmil.

Kedy rehabilitovať

Podľa zástupkyne prednostu Kliniky fyziatrie, balneológie a liečebnej rehabilitácie nemocnice Ildikó Morochovičovej sa s pacientmi s osteoporózou stretávajú aj na ich pracoviskách.

„Pacientov s osteoporózou riešia pri bolestiach chrbtice, kĺbov alebo po zlomeninách, pričom liečba prebieha ambulantne alebo aj cestou hospitalizácie s využitím všetkých dostupných prostriedkov rehabilitácie,“ vysvetlila.

Rehabilitácia, podľa nej, pomáha najčastejšie až v štádiu komplikácií, po osteoporotických zlomeninách končatín, zlomeninách chrbtice, keď sa špecialisti snažia týmto pacientom pomôcť so zlepšením pohyblivosti zlomenej končatiny, ktorá bola liečená konzervatívne alebo operačne, so zlepšením ich sebestačnosti v bežných denných aktivitách a zlepšením ich celkovej kondície, stability a koordinácie.

„Častou a závažnou osteoporotickou zlomeninou je zlomenina bedrového kĺbu najmä u pacientov vo vyššom veku, kedy ich prinavrátanie do pôvodného spôsobu života je problematické aj pre pridružené ochorenia a pokiaľ nezrehabilitujú, môžu zostať imobilní, odkázaní na pomoc inej osoby do konca života,“ zhrnula.

Ako doplnila primárka Oddelenia fyziatrie, balneológie a liečebnej rehabilitácie UNLP na Tr. SNP 1 Miriam Dziaková, pomôcť dokážu aj pacientom so zlomeninami chrbtice zmiernením bolesti, inštrukciami ako sa k chrbtici správať, aby si nevedomky neublížovali.

„Programom Škola chrbta učíme pacientov ako chrbticu správne zaťažovať pri denných činnostiach, ako cvičiť, aby sa predchádzalo ďalším stratám kostnej hmoty, aby získali lepšiu stabilitu či naučili sa chrániť pred pádmi. Ak je to nevyhnutné, pacientov hospitalizujeme na našom oddelení. Ak zvládnu dochádzanie, absolvujú liečbu ambulantne,“ uzavrela.

Osteoporóza v skratke

Definovaná je úbytkom kostnej hmoty, poruchami architektúry kostí a tendenciou k zlomeninám

Trpí ňou sedem až osem percent populácie a je pokladaná za epidemickú civilizačnú chorobu Na diagnostiku je najvhodnejšia denzitometria a na terapiu sledovanie koncentrácie kostných markerov. Poskytujú dôležité informácie o intenzite straty kostnej hmoty

Na sledovanie účinnosti liečby osteoporózy slúži analýza biochemických kostných markerov

Rizikovými faktormi vzniku tohto ochorenia sú napríklad osteoporóza matky, predčasná menopauza, anorexia, chronické ochorenie obličiek, pečene či imobilita

Veľmi dôležitý je životný štýl - nefajčiť, nekonzumovať veľa alkoholu a kofeínových nápojov, mať denne dostatok pohybu a správne stravovanie, či dostatočný prísun vápnika. Pre jeho vstrebávanie je potrebný vitamín D

Zdroj: Univerzitná nemocnica L. Pasteura v Košiciach

Autor: red

Matica slovenská vydala významnú monografiu Slovensko-maďarské storočie [✉](#)

📅 20. 10. 2021, 9:26, Zdroj: [rebeca.sk](#) [✉](#), Autor: Stanislava Lucká, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Užívateľov za deň: 377 GRP: 0,01 OTS: 0,00 AVE: 91 Eur

[Home](#) / [Aktuálne](#) / Matica slovenská vydala významnú monografiu Slovensko-maďarské storočie

Foto: matica.sk

Stanislava Lucká Uverejnené: 8 hodín Aktuálne Komentár

Matica slovenská vydala významnú monografiu Slovensko-maďarské storočie 1918/1920 – 2018/2020 v historických, historiografických, biografických a bibliografických poznámkach. Autor diela historik a biografista Pavol Parenička ju predstavil na októbrovej medzinárodnej konferencii o Trianonskej mierovej zmluve.

„Vedecká syntéza mapuje vzťahy Slovákov a Maďarov za storočie od vzniku Československej republiky v roku 1918 a podpísania Trianonskej mierovej zmluvy v roku 1920. Na slovensko-maďarské vzťahy poznamenané mnohými udalosťami nazerá cez prizmu histórie a osobností zaoberajúcich sa slovensko-maďarskými vzťahmi. Čitateľ sa zoznámí so slovenským pohľadom na problematiku tohto spolunažívania dvoch národov – maďarskej menšiny na Slovensku a takmer zaniknutej vetvy slovenského národa v Maďarsku,“ priblížil docent Pavol Parenička, literárny historik Matice slovenskej, kulturológ a vysokoškolský pedagóg, ktorý je autorom viacerých monografií a vysokoškolských učebníc, zostavovateľom zborníkov, ako aj spoluautorom a redaktorom encyklopedických diel.

Monografia načrtáva spoločnú slovensko-maďarskú koexistenciu od najstarších čias začínajúcich na sklonku 9. storočia po Kristovi cez existenciu stredovekého a novovekého Uhorského kráľovstva až do osudového roku 1918. Venuje sa i zložitým témam, ku ktorým patria pohnuté roky 1918 až 1920, 1938 až 1939, 1945, ale aj rok 1968. Detailne približuje dejiny slovensko-maďarských vzťahov od vzniku Československej republiky po súčasnosť, keď aktuálne sú Slovenská republika a Maďarsko partnerskými krajinami v rámci Vyšehradskej štvorky, NATO a Európskej únie.

Dôležité dielo prezentoval autor na medzinárodnej vedeckej konferencii s názvom 100 rokov Trianonskej zmluvy – diplomacia, štát a právo na prelome storočí, ktorú 14. a 15. októbra 2021 usporiadala Právnická fakulta **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** pre právnych vedcov zo Slovenska, Maďarska a Poľska. Na konferencii vystúpil za Maticu slovenskú okrem Pavla Pareničku aj predseda MS Marián Gešper s príspevkom Matica slovenská v kontexte štátoprávneho vývoja slovenského národa.

Zdroj: Matica slovenská

Autor: Stanislava Lucká

Pellegriniho vyjadrenie o nespolupráci s Ficom je politicko-marketingovým ťahom a má podľa politológa jasný cieľ [↗](#)

📅 19. 10. 2021, 12:36, Zdroj: [egoodwill.sk](#) [↗](#), Autor: Marek Blíšák, Sentiment: Ambivalentný, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Užívateľov za deň: 175 GRP: 0,00 OTS: 0,00 AVE: 62 Eur

Publikované dňa 19. októbra 2021. Autor: Marek Blíšák Kategória: Správy , Svet // 0 komentárov

19.10.2021 – Vyjadrenie lídra strany Hlas – sociálna demokracia (Hlas-SD) Petra Pellegriniho o tom, že si vie ťažko predstaviť byť súčasťou vlády, v ktorej by bol premiérom šéf strany Smer – sociálna demokracia (Smer-SD) Robert Fico, je blafom a politicko-marketingovým ťahom.

Pellegrini je človekom konsenzu

Pre agentúru SITA to uviedol politológ Ján Ruman z Filozofickej fakulty **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** s tým, že Pellegriniho tvrdenie má za cieľ nalákať voličov, ktorí by nikdy Smer-SD nevolili.

„Viacerí európski politici sa vyjadrili, že Pellegrini je človekom konsenzu. Ja s nimi súhlasím, ale dodal by som k tomu, že sa riadi vysoko pragmatickým a utilitaristickým prístupom, a preto je možné, že by sa vedel dohodnúť na povolebnej spolupráci doslova takmer s hocikým. Aj s Ficom či predsedom SaS Richardom Sulíkom,“ myslí si Ruman.

Lídra Hlasu-SD považuje za centristu, preto by mu podľa neho nevadilo ani ľavé či pravé spektrum politických strán, pokiaľ by mohol so svojou stranou participovať na moci. Politológ doplnil, že by to záviselo od miery a rozsahu právomocí.

Fico má premyslenejšiu stratégiu

Posledné prieskumy verejnej mienky naznačujú istý pokles strany Hlas-SD a naopak, rast Ficovho Smeru-SD. Ruman sa nazdáva, že Pellegrini precenil svoju stratégiu, keďže stavil na kartu odmietania spolupráce s Ficom.

„Viac voličov vyhranených voči Smeru-SD sa mu získať nepodarí, rovnako ako nevoličov. Skôr si myslím, že práve Smer-SD bude ten subjekt, ktorý mu voličov poberie. Budú to tí istí voliči, ktorí pred časom odbehli od Fica, aby sa k nemu znovu vrátili. Čím viac bude Pellegrini Fica odmietať, tým viac preferencií stratí,“ ozrejmil.

Politológ je toho názoru, že pokiaľ by Hlas-SD v najbližších parlamentných voľbách získal nižšiu volebnú podporu, išiel by do vlády so Smerom-SD. Pridalo by sa k nim podľa jeho slov aj hnutie Sme rodina a vie si predstaviť, že aj maďarská strana Aliancia za predpokladu, že by sa dostala do parlamentu.

„Teoreticky ešte aj iný subjekt. Fico v súčasnosti pôsobí autentickejšie a z hľadiska stratégie premyslenejšie než Pellegrini, nielen vo vzájomnej opozičnej konfrontácii, ale aj vo vzťahu k reflexii voči súčasnej vláde,“ zhodnotil Ruman.

Autor: Marek Blíšák

Fakulty a ústavy UPJŠ

Tichá zlodějka kostí má sviatok. Do celosvetovej kampane sa zapája aj Slovensko [🔗](#)

📅 20. 10. 2021, 17:30, Zdroj: mediweb.hnonline.sk 📄 Vydavateľ: MAFRA Slovakia, a.s., Sentiment: Pozitívny, Téma: Fakulty a ústavy UPJŠ, Kľúčové slová: Lekárska Fakulta UPJŠ

Užívateľov za deň: 1.1 tis. GRP: 0,02 OTS: 0,00 AVE: 184 Eur

Dnes (20. októbra) si pripomíname Svetový deň osteoporózy. Povedomie o tomto ochorení zvyšujeme aj u nás.

Do celosvetovej kampane Svetového dňa osteoporózy, ktorý vyhlásila 20. októbra Medzinárodná nadácia osteoporózy sa pravidelne zapája aj Slovensko prostredníctvom Spoločnosti **pre** osteoporózu **a** metabolické ochorenia kostí (SOMOK), s cieľom zvyšovať povedomie o tomto ochorení, jeho prevencii, diagnostike **a** liečbe. Informovala o tom Univerzitná nemocnica L. Pasteura Košice.

Ako uviedol zástupca prednostu Kliniky ortopedie **a** traumatológie pohybového ústrojenstva Univerzitetnej nemocnice L. Pasteura (UNLP) **a** **Lekárskej fakulty UPJŠ** v Košiciach Vladimír Filip, pacienti k nim prichádzajú s rôznymi štádiami ochorenia kostí.

„Súčasťou vyšetrenia je zhodnotenie rutinných **a** špecializovaných vyšetrovacích metód **a** osteodenzitometrického vyšetrenia skeletu, ktoré indikuje po splnení indikačných kritérií lekár. Cieľom liečby osteoporózy je predovšetkým redukcia rizika fraktúry,“ dodal.

Nefarmakologický manažment osteoporózy predstavuje, podľa neho, základ všetkých preventívnych i terapeutických prístupov.

„K dispozícii je široké spektrum liekov, ktoré majú osteoresorpčný **a** osteoanabolický efekt. Nevyhnutnosťou je vybrať **pre** pacienta optimálnu, dobre tolerovanú **a** bezpečnú formu terapie. Pacienti sú po diagnostike **a** liečbe osteoporózy pravidelne dispenzarizovaní s kontrolovaním účinnosti terapie. Pri adekvátnej komplexnej liečbe je preukázané znížené riziko fraktúry,“ ozrejmil.

Kedy rehabilitovať

Podľa zástupkyne prednostu Kliniky fyziatrie, balneológie **a** liečebnej rehabilitácie nemocnice Ildikó Morochovičovej sa s pacientmi s osteoporózou stretávajú aj na ich pracoviskách.

„Pacientov s osteoporózou riešia pri bolestiach chrbtice, kĺbov alebo po zlomeninách, pričom liečba prebieha ambulantne alebo aj cestou hospitalizácie s využitím všetkých dostupných prostriedkov rehabilitácie,“ vysvetlila.

Rehabilitácia, podľa nej, pomáha najčastejšie až v štádiu komplikácií, po osteoporotických zlomeninách končatín, zlomeninách chrbtice, keď sa špecialisti snažia týmto pacientom pomôcť so zlepšením pohyblivosti zlomenej končatiny, ktorá bola liečená konzervatívne alebo operačne, so zlepšením ich sebestačnosti v bežných denných aktivitách **a** zlepšením ich celkovej kondície, stability **a** koordinácie.

„Častou **a** závažnou osteoporotickou zlomeninou je zlomenina bedrového kĺbu najmä u pacientov vo vyššom veku, kedy ich prinavrátanie do pôvodného spôsobu života je problematické aj **pre** pridružené ochorenia **a** pokiaľ nezrehabilitujú, môžu zostať imobilní, odkázaní na pomoc inej osoby do konca života,“ zhrnula.

Ako doplnila primárka Oddelenia fyziatrie, balneológie **a** liečebnej rehabilitácie UNLP na Tr. SNP 1 Miriam Dziaková, pomôcť dokážu aj pacientom so zlomeninami chrbtice zmiernením bolesti, inštrukciami ako sa k chrbtici správať, aby si nevedomky neublížovali.

„Programom Škola chrbta učíme pacientov ako chrbticu správne zaťažovať pri denných činnostiach, ako cvičiť, aby sa predchádzalo ďalším stratám kostnej hmoty, aby získali lepšiu stabilitu či naučili sa chrániť pred pádmi. Ak je to nevyhnutné, pacientov hospitalizujeme na našom oddelení. Ak zvládnu dochádzanie, absolvujú liečbu ambulantne,“ uzavrela.

Osteoporóza v skratke

Definovaná je úbytkom kostnej hmoty, poruchami architektúry kostí **a** tendenciou k zlomeninám

Trpí ňou sedem až osem percent populácie **a** je pokladaná za epidemickú civilizačnú chorobu Na diagnostiku je najvhodnejšia denzitometria **a** na terapiu sledovanie koncentrácie kostných markerov. Poskytujú dôležité informácie o intenzite straty kostnej hmoty

Na sledovanie účinnosti liečby osteoporózy slúži analýza biochemických kostných markerov

Rizikovými faktormi vzniku tohto ochorenia sú napríklad osteoporóza matky, predčasná menopauza, anorexia, chronické ochorenie obličiek, pečene či imobilita

Veľmi dôležitý je životný štýl - nefajčiť, nekonzumovať veľa alkoholu **a** kofeínových nápojov, mať denne dostatok pohybu **a** správne stravovanie, či dostatočný prísun vápnika. **Pre** jeho vstrebávanie je potrebný vitamín D

Zdroj: Univerzitná nemocnica L. Pasteura v Košiciach

Autor: red